# ผัง นามศัพท์

## นามนาม
นามหรือชื่อที่ใช้เรียกคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ, สภาวะ ต่างๆ มี ๒ คือ

**สาธารณนาม**
ชื่อที่ใช้เรียกได้ทั่วไป ไม่เจาะจง เช่น นครं เมือง

**อสาธารณนาม**
ชื่อที่ใช้เรียกเฉพาะเจาะจง ไม่ทั่วไป เช่น สาวตฺถี เมืองชื่อสาวัตถี

## สัพพนาม
นามที่ใช้แทนนามนาม ที่ออกชื่อมาแล้ว เป็นต้น

**ปุริสสัพพนาม**
คำที่ใช้แทนบุคคล สิ่งต่างๆ ที่ถูกกล่าวถึง หรือแทนตัวผู้พูดหรือผู้ฟัง จัดเป็น ๓ คือ

**ปฐมบุรุษ*** บุคคล สิ่งต่างๆ ที่ถูกกล่าวถึง ภาษาบาลีใช้ **ต** ศัพท์ (เขา, มัน)
**มัธยมบุรุษ** ผู้ฟัง หรือผู้ที่พูดด้วย ภาษาบาลีใช้ **ตุมฺห** ศัพท์ (คุณ)
**อุตตมบุรุษ** ตัวผู้พูดเอง ภาษาบาลีใช้ **อมฺห** ศัพท์ (ผม)
* นามนามทั้งหมด จัดเป็นปฐมบุรุษ

**วิเสสนสัพพนาม**
สัพพนามที่ใช้ประกอบนามนาม เพื่อระบุบุคคล หรือสิ่งต่างๆ มี ๒ คือ

**นิยม** สัพพนามที่ใช้ประกอบนามนาม เพื่อระบุอย่างเจาะจง ว่าเป็นใคร หรือสิ่งใด ใกล้หรือไกล เช่น
**ต** (นั้น) **เอต** (นั่น) **อิม** (นี้) **อมุ** (โน้น)

**อนิยม** สัพพนามที่ใช้ประกอบนามนาม เพื่อระบุ แต่ไม่เจาะจง ไม่แน่ชัดว่าเป็นใคร หรือสิ่งใด เช่น
**ย อญฺญ อญฺญตร-อญฺญตม ปร-อปร กตร-กตม เอก-เอกจฺจ-อปเปกจฺจ สพฺพ อุภย กึ**

## นาม(ศัพท์)

## คุณนาม
นามที่แสดงลักษณะของนามนาม (ให้รู้ว่าดีหรือชั่วเป็นต้น) มี ๓ ชั้น คือ

**ปกติ** แสดงลักษณะของนามนาม อย่างปกติ ถูล “อ้วน”
**วิเสส** แสดงลักษณะของนามนามพิเศษกว่าปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นๆ
**อติวิเสส** แสดงลักษณะของนามนามพิเศษมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นๆ

**อติวิย**ถูล ถูล**ตม** ถูลิ**ฏฺฐ** ถูลิ**ยิสฺสก** “อ้วนที่สุด”

**สังขยาคุณนาม**
**ปกติสังขยา**
นับจำนวน: เอก ทวิ ติ จตุ
**ปูรณสังขยา**
นับลำดับ: ปฐม ทุติย ตติย จตุตฺถ

**เทียบประเภทคำ**

| *ไทย* | *บาลี* | |
|---|---|---|
| นาม | นามนาม | นาม(ศัพท์) |
| สรรพนาม | สัพพนาม | |
| คุณศัพท์ | คุณนาม | |

นาม(ศัพท์) เป็นชื่อเรียกรวมของนามทั้ง ๓

นามนาม (และปุริสสัพพนาม) มี **ลิงค์** และ **การันต์** เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละศัพท์ เช่น
คำว่า ปุริส (ผู้ชาย) ลงท้ายด้วยสระ อ เป็น **อการันต์ ปุงลิงค์** (เพศชาย) คำว่า อิตฺถี (ผู้หญิง) ลงท้ายด้วยสระ อี เป็น **อีการันต์ อิตถีลิงค์** (เพศหญิง)

## การันต์ ๖
อ อา อิ อี อุ อู

**การันต์**
สระท้ายคำ*
(อักขระที่สุดแห่งศัพท์)

**การันต์จำแนกตามลิงค์**

ปุงลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ อู
อิตถีลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู
นปุงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ

| *ปุงลิงค์* | *อิตถีลิงค์* | *นปุงสกลิงค์* |
|---|---|---|
| **อ** (ชน) | **อา** (กญฺญา) | **อ** (กุล) |
| **อิ** (มุนิ) | **อิ** (รตฺติ) | **อิ** (อกฺขิ) |
| **อี** (เสฏฺฐี) | **อี** (นารี) | |
| **อุ** (ครุ) | **อุ** (รชฺชุ) | **อุ** (วตฺถุ) |
| **อู** (วิญญู) | **อู** (วธู) | |

| *การันต์พิเศษบางศัพท์* | |
|---|---|
| โค (วัว) | โอการันต์ |
| สา (หมา) | อาการันต์ |
| กึ (หรือ, อะไร) | นิคคหิตการันต์ |

* สระท้ายคำที่ยังมิได้ลงวิภัตติ.
คำ/ศัพท์ที่ยังไม่ได้ลงวิภัตติใดๆ เรียกว่า ‘ศัพท์เดิม’

## ลิงค์ ๓ (ประเภท)
**ปุงลิงค์** เพศชาย
**อิตถีลิงค์** เพศหญิง
**นปุงสกลิงค์** ไม่ใช่เพศชาย ไม่ใช่เพศหญิง

**ลิงค์**
เพศของคำ

## การจัดลิงค์ ๒
**จัดตามกำเนิด**
จัดลิงค์ของคำให้ตรงตามกำเนิดเดิมของสิ่งนั้น เช่น
ผู้ชาย กำเนิดเป็นเพศชาย กำหนดให้คำว่า ปุริส (ผู้ชาย) เป็นปุงลิงค์

**จัดตามสมมุติ**
จัดลิงค์ตามสมมุติของภาษา ไม่ตรงตามกำเนิดเดิมของสิ่งนั้น เช่น
เมีย กำเนิดเป็นเพศหญิง แต่สมมุติให้คำว่า ทาโร (เมีย) เป็นปุงลิงค์

## ลิงค์ของนามศัพท์
**ลิงค์ของนามนาม**
(๑) นามนามศัพท์เดียว เป็นได้ลิงค์เดียว
อาทิจฺจ: อาทิจฺโจ *ปุ.*; อาภา: อาภา *อิต.*; กุล: กุลं *นปุ.*
(๒) นามนามเป็น ๒ ลิงค์
- นามนามศัพท์เดียว มีรูปเดียว เป็นได้ ๒ ลิงค์
อกฺขร: อกฺขโร *ปุ.* อกฺขรี *นปุ.*; มน: มโน *ปุ.* มนं *นปุ.*
- นามนามมีมูลศัพท์เดียว
เปลี่ยนสระท้ายศัพท์เป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กัน
(โดยลง อา อี อินี ปัจจัย เครื่องหมายอิตถีลิงค์)
อุปาสก: อุปาสโก *ปุ.* อุปาสิกา *อิต.*; เถร: เถโร *ปุ.* เถรี *อิต.*

**ลิงค์ของคุณนาม**
คุณนามเป็นได้ ๓ ลิงค์ (เปลี่ยนลิงค์ตามนามที่มันไปขยาย)
**ถูโล** เถโร *ปุ.*; **ถูลา** เถรี *อิต.*; **ถูลं** กุลं *นปุ.*

**ลิงค์ของสัพพนาม**
ปุริสสัพพนาม: ต (เขา) เป็น ๓ ลิงค์ ตุมฺห/อมฺห เป็น ๒ ลิงค์ *(ปุ. อิต.)*
วิเสสนสัพพนาม เป็นได้ ๓ ลิงค์ (เปลี่ยนลิงค์ตามนามที่มันไปขยาย)

## การนำนามศัพท์ไปใช้ในประโยค
นามนาม ที่ประกอบด้วย ลิงค์ และ การันต์ นี้ **เมื่อจะนำไปใช้ในประโยค** ให้ลง **วิภัตติ** ท้ายคำ ตามหน้าที่และตาม **วจนะ** ที่ต้องการ เช่น

คำว่า **ปุริส** (ผู้ชาย) เป็น อการันต์ ปุงลิงค์

| | | | | | | *ตัวอย่างประโยค* |
|---|---|---|---|---|---|---|
| เมื่อทำหน้าที่เป็นประธาน | ให้ลงปฐมาวิภัตติ | ฝ่ายเอกวจนะ คือ **สิ** ท้ายคำ เป็น *ปุริสสิ* | แล้วแปลงรูปเป็น | **ปุริโส** | ‘ผู้ชาย(คนเดียว)’ | **ปุริโส** นิสีทติ. ผู้ชาย นั่งอยู่. |
| | | ฝ่ายพหุวจนะ คือ **โย** ท้ายคำ เป็น *ปุริสโย* | แล้วแปลงรูปเป็น | **ปุริสา** | ‘ผู้ชาย(หลายคน)’ | **ปุริสา** นิสีทนฺติ. ผู้ชาย ท. (ทั้งหลาย) นั่งอยู่. |
| เมื่อทำหน้าที่เป็นกรรม | ให้ลงทุติยาวิภัตติ | ฝ่ายเอกวจนะ คือ **อं** ท้ายคำ | เป็น | **ปุริสं** | ‘ซึ่งผู้ชาย(คนเดียว)’ | โส **ปุริสं** ปสฺสติ. เขาเห็น (ซึ่ง)ผู้ชาย. |
| | | ฝ่ายพหุวจนะ คือ **โย** ท้ายคำ เป็น *ปุริสโย* | แล้วแปลงรูปเป็น | **ปุริเส** | ‘ซึ่งผู้ชาย(หลายคน)’ | โส **ปุริเส** ปสฺสติ. เขาเห็น (ซึ่ง)ผู้ชาย ท. |
| เมื่อใช้แสดงความเป็นเจ้าของ | ให้ลงฉัฏฐีวิภัตติ | ฝ่ายเอกวจนะ คือ **ส** ท้ายคำ เป็น *ปุริสส* | แล้วแปลงรูปเป็น | **ปุริสสฺส** | ‘ของผู้ชาย(คนเดียว)’ | **ปุริสสฺส** รโถ. รถ ของผู้ชาย. |
| | | ฝ่ายพหุวจนะ คือ **นं** ท้ายคำ เป็น *ปุริสนं* | แล้วแปลงรูปเป็น | **ปุริสานं** | ‘ของผู้ชาย(หลายคน)’ | **ปุริสานं** รโถ. รถ ของผู้ชาย ท. |

*ในการประกอบศัพท์หรือแปลบาลี หากนักศึกษายังต้องลงวิภัตติแล้วแปลงตามกฎเกณฑ์ทีละศัพท์เช่นนี้ ย่อมไม่สะดวกแน่นอน ฉะนั้น การท่องแบบแจกวิภัตติให้ได้คล่องแคล่วเสียก่อนจึงจำเป็นมาก*

นามศัพท์ ทั้ง ๓ นี้
เมื่อนำไปใช้ในประโยคต่างๆ
ย่อมประกอบด้วย ลิงค์ (การันต์) วิภัตติ วจนะ

**ลิงค์ ๓**
**การันต์ ๖**
**วจนะ ๒**
เอกวจนะ
สำหรับเรียกของสิ่งเดียว
พหุวจนะ
สำหรับเรียกของมากกว่าสิ่งเดียว (คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป)

**นาม**

**วิภัตติ ๑๔**
สิ่งที่ใช้จำแนกคำ (นามศัพท์) ตามหน้าที่ต่างๆ ในประโยค และตามวจนะ โดยการลงวิภัตตินั้นที่ท้ายศัพท์

## วิภัตติ ๑๔

| *หน้าที่ในประโยค* | | | เอกวจนะ | พหุวจนะ | อายตนิบาต (คำแปลไทย เชื่อมต่อความหมายระหว่างศัพท์) |
|---|---|---|---|---|---|
| *ประธาน* | ปฐมาวิภัตติ | ที่ ๑ | **สิ** | **โย** | อ. (อันว่า) |
| *กรรม-สิ่งที่ถูกทำ* | ทุติยาวิภัตติ | ที่ ๒ | **อं** | **โย** | ซึ่ง, สู่, ยัง, สิ้น, ตลอด, กะ, เฉพาะ |
| *เครื่องทำ* | ตติยาวิภัตติ | ที่ ๓ | **นา** | **หิ** | ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง |
| *ผู้รับมอบ* | จตุตฺถีวิภัตติ | ที่ ๔ | **ส** | **นं** | แก่, เพื่อ, ต่อ |
| *ที่ที่จากไป* | ปัญจมีวิภัตติ | ที่ ๕ | **สฺมา** | **หิ** | แต่, จาก, กว่า, เหตุ, เพราะ |
| *ความเป็นเจ้าของ* | ฉัฏฐีวิภัตติ | ที่ ๖ | **ส** | **นं** | แห่ง, ของ, เมื่อ |
| *สถานที่-เวลาที่ทำ* | สัตตมีวิภัตติ | ที่ ๗ | **สฺมึ** | **สุ** | ใน, ใกล้, ที่, ณ, บน, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ |
| *คำร้องเรียก* | อาลปนะ | | (**สิ**) | **โย**) | แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่ |

**การแจก(นามนามด้วย)วิภัตติ**
การแจกวิภัตติ คือการ**ลงวิภัตติ**ท้ายนามศัพท์* พร้อมทั้ง**แปลงรูปศัพท์**ไปต่างๆ ตามกฎเกณฑ์การแปลงในการันต์และลิงค์นั้นๆ ตั้งแต่ปฐมาวิภัตติ เอกวจนะ (สิ) จนถึงอาลปนวิภัตติ พหุวจนะ (โย) ทำให้ได้รูปศัพท์ที่พร้อมใช้งานในประโยค ครบ**ทุกวิภัตติ** เมื่อท่องจำได้ ก็สามารถประกอบศัพท์และแปลได้สะดวก

* นามศัพท์ทุกศัพท์ ลงวิภัตติ สิ จนถึง โย เหมือนกันหมดทุกศัพท์ ไม่แตกต่าง ที่ต่างกันคือการแปลงรูปศัพท์หลังลงวิภัตติแล้ว

**กติปยศัพท์**
ศัพท์นามนาม จำนวนเล็กน้อย มีวิธีแจก/แปลงวิภัตติ เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ไม่แจกอย่างศัพท์นามนามทั่วๆ ไป มี
๑๒ ศัพท์: อตฺต-พรหฺม-ราช ภควนฺตุ-อรหนฺต-ภวนฺต สตฺถุ-ปิตุ-มาตุ มน-กมฺม-โค
๖ ศัพท์: มฆวา ปุมา ยุวา สขา สา อหา

วิภัตตินั้น แจก (แปลง/ผันรูปศัพท์) ตาม**การันต์และลิงค์**
ศัพท์ที่การันต์และลิงค์ เหมือนกัน ให้แจก/แปลง เป็นแบบเดียวกัน เช่น
นามนามที่เป็น อการันต์ ปุงลิงค์ ให้แจก/แปลง เหมือนกับศัพท์คือ *ชน* หรือ *ปุริส* (ซึ่งมีรูปศัพท์สำเร็จที่ท่านแจกไว้เป็นตัวอย่างแล้ว)
ที่เป็น อิการันต์ ปุงลิงค์ ให้แจกอย่าง *มุนิ*, อาการันต์ อิตถีลิงค์ แจกอย่าง *กญฺญา*, อการันต์ นปุงสกลิงค์ แจกอย่าง *กุล* เป็นต้น